

(63. 1.)

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

MIJNE HEEREN!

IN NAAM VAN HARE MAJESTEIT WILHELMINA, BIJ DE GRATIE
GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ., ENZ., ENZ.

Wij E M M A, Koningin-Weduwe, Regentes van het
Koninkrijk,

Bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van
wet tot aanvulling en verhooging van het VIIIste hoofdstuk
der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1895.

De toelichtende memorie, die het wetsontwerp vergezelt,
bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige
bescherming.

's Gravenhage, den 20sten September 1894.

E M M A.

(63. 2.)

ONTWERP VAN WET.

IN NAAM VAN HARE MAJESTEIT WILHELMINA, ENZ.

WIJ E M M A, ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te
weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de nood-
zakelijkheid is gebleken van eene aanvulling en verhooging van
het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor
het dienstjaar 1895;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met
gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en
verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

In hoofdstuk VIII der begrooting van Staatsuitgaven voor het
dienstjaar 1895 worden in de XVIde afdeeling, *Buitengewone
uitgaven*, na artikel 97 gevoegd, onder een nieuw hoofd:
„E. Aanschaffing van nieuwe draagbare vuurwapenen”, de naver-
melde artikelen, luidende:

„Artikel 97bis. Eerste termijn van aanschaffing of aanmaak
van geweren van 6,5 m.M. met toebehooren en van de daarbij
behoorende patronen, werktuigen, maten en gereedschappen,
alsmede aanschaffing en aanmaak van verwisselstukken; kosten
van keuring en bijzondere kosten op de aanschaffing val-
lende”, f 2 097 800,00

„Artikel 97ter. Eerste termijn van aanschaf-
fing van nieuwe patroontassen en geweer-
riemen”, 180 000,00

„Artikel 97quater. Eerste termijn van oprich-
ting van eene patroonfabriek alsmede van werk-
plaatsen voor draagbare wapenen en voor ernst-
vuurwerken”, 150 000,00

Artikel 2.

Ten gevolge van artikel 1 dezer wet, wordt het totaal van
de XVIde afdeeling van het VIIIste hoofdstuk der Staats-
begrooting voor het dienstjaar 1895 thans gebracht op drie
miljoen driehonderd een en zeventig duizend negenhonderd gulden
(f 3 371 900,00) en het totaal van het meergemelde VIIIste
hoofdstuk nader vastgesteld op vier en twintig miljoen vierhonderd
tien duizend vierhonderd twee en zestig gulden (f 24 410 462,00).

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden
geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoritei-
ten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauw-
keurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Oorlog,

(63. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het is van algemeene bekendheid dat, na den Fransch-Duit-
schen oorlog, zich op het gebied der handvuurwapenen allerwege
het streven heeft geopenbaard, om de uitwerking dier wapenen
zoo hoog mogelijk op te voeren.

Dat streven heeft eenerzijds geleid tot het aanbrengen van
eene repeteer-inrichting aan de draagbare vuurwapenen, anderzijds
tot het verkleinen van het kaliber. Met het eerste werd beoogd
de vuursnelheid in sommige, uit een tactisch oogpunt gewichtige,
momenten zoo hoog mogelijk op te voeren. Aan de daaruit
ontstane eischen is hier te lande in 1888 door het transformeeren
van het bestaande BEAUMONT-geweer als overgangsmaatregel
eenigermate te gemoet gekomen.

Door het verkleinen van het kaliber wenschte men aan
tweeërlei eischen, beide tactisch van groot belang, te voldoen.
In de eerste plaats moest de verkleining van het kaliber, gepaard
met het gebruik van rookzwak buskruit, dienen om eene grootere
aanvankelijke snelheid van het projectiel en daardoor eene meer
gestrekte baan te verkrijgen. Die meer gestrekte baan biedt het
gewichtige voordeel, dat in critieke oogenblikken, dat wil
zeggen op de kortere afstanden waarop de strijd wordt gevoerd,
verplaatsing der vizieren en nauwkeurig richten — handelingen,
in die oogenblikken zelfs van zeer goed gedisciplineerde troepen
bezawaarlijk te verwachten — kunnen achterwege blijven, terwijl
de vermeerdering der bestreken ruimte op de grootere afstanden
veroorlooft, met het geweervuur ook op die afstanden goede
resultaten te verkrijgen.

In de tweede plaats moest men er op bedacht zijn, dat eene
vermeerdering der vuursnelheid ook een grooter munitieverbruik
ten gevolge heeft en het derhalve noodzakelijk is, den voorraad
munitie te vermeerderen, om te voorkomen dat de troep, nog
vóór het beslissende moment van den strijd, door munitie-
gebrek zijne gevechtskracht verliest.

Met het oog op het aanzienlijk gewicht der bestaande belas-
ting van den infanterist viel echter aan eene vermeerdering
van het aantal patronen niet te denken, wanneer niet te gelijker
tijd het gewicht dier patronen verminderd werd, en ook hier
kon — gelet op de ballistische eischen — alleen door verkleining
van het kaliber, waardoor het projectiel lichter werd, hulp wor-
den geboden.

Deze laatste factor komt ook bij de bewapening der cavalerie
in aanmerking, waarbij uit den aard der zaak — wil men de
belasting van het paard niet te groot maken — het gewicht der
mede te voeren munitie beperkt is, en dus alleen bij gewichts-
vermindering der patroon gelegenheid ontstaat den man eene
voldoende hoeveelheid patronen mede te geven om het gevecht
te voet met kracht te kunnen voeren.

Bij al deze voordeelen van het kleinere kaliber voegt zich nog
het grootere indringingsvermogen der projectielen; een factor,
welke in een toekomstigen oorlog een hoogst belangrijken in-
vloed op de formatiën der troepen zal blijken te hebben.

In verband met het voorafgaande kan het geene bevreemding
wekken, dat de groote voordeelen, aan het bezit van een vuur-
wapen van klein kaliber verbonden, er toe hebben geleid, dat
bij alle legers van de verschillende Mogendheden zoodanige
wapens zijn ingevoerd.

Ons leger maakt hierop tot nu toe nog eene uitzondering, o. a.
een gevolg van de omstandigheid dat in 1888 omtrent de meest
doeltreffende kaliber-afmeting nog geene beslissing was verkregen
en het gebied der proefnemingen, betreffende dit punt en be-

treffende het meest doelmatige repeteer-systeem, ook in het buitenland nog niet was verlaten.

Hier te lande werden sedert het jaar 1886 door eene afzonderlijke technische commissie proeven genomen met geweren en karabijnen als boven bedoeld, ten einde uit de verschillende aangeboden stelsels eene keuze te doen.

Nadat door vermelde commissie algemeen het geweer van 6,5 m.M., stelsel MANNLICHER, als het beste der beproefde stelsels ter beproeving op groote schaal was aanbevolen, werden een honderdtal geweren en een veertigtal karabijnen van dat stelsel aangekocht voor eene uitgebreide beproeving in tactischen zin.

Die beproeving op groote schaal heeft bij 3 regimenten infanterie en bij 3 regimenten cavalerie plaats gehad, met het gevolg dat algemeene ingenomenheid met de nieuwe vuurwapenen werd betuigd, behoudens eenige minder beteekenende technische verbeteringen, welke zich bij die beproeving wenschelijk hadden getoond.

Nadat deze verbeteringen aan de geweren en karabijnen waren aangebracht, werden beide vuurwapenen opnieuw bij de regimenten infanterie en cavalerie in beproeving gegeven.

Ook bij laatstbedoelde beproeving was het oordeel over het nieuwe vuurwapen zeer gunstig en werd daarom, zoowel door den inspecteur der infanterie als door dien der cavalerie, op eene spoedige bewapening met het nieuwe geweer en de nieuwe karabijn aangedrongen.

Ten einde eenigszins een denkbeeld te geven van de voordeelen van het geweer van 6,5 m.M. boven dat van 11 m.M. moge het onderstaande hier eene plaats vinden:

1°. De spreiding der schoten bedraagt bij het 6,5 m.M. geweer slechts ongeveer het $\frac{1}{3}$ van die bij het geweer van 11 m.M.; daardoor is de kans, om een staanden infanterist te treffen, bij eerstgenoemd geweer op 1000 M. even groot als bij het geweer van 11 m.M. op 400 M.

2°. De indringing in weerstandbiedende doelen is bij de 6,5 m.M. geweren aanmerkelijk grooter dan bij die van 11 m.M., zoodat o. a. op 100 M de kogel van 6,5 m.M. door 110 c.M. vuren hout dringt, terwijl die indringing bij den 11 m.M. kogel slechts 54 c.M. bedraagt.

Op 900 M. is die indringing respectievelijk 27 en 15 c.M.

Op de korte afstanden kunnen door een enkelen kogel van het 6,5 m.M. geweer 4 achter elkander staande manschappen buiten gevecht gesteld worden.

3°. De gestrektheid der banen is bij het 6,5 m.M. geweer veel grooter dan bij 11 m.M. Een in de richting staande infanterist wordt met het 6,5 m.M. geweer binnen 600 M. steeds getroffen, wanneer de schutter slechts horizontaal voor zich uitschiet. Bij het 11 m.M. geweer is dit slechts tot op 400 M. het geval.

4°. De snelheid van vuren kan bij het nieuwe geweer tot 20 goed gerichte schoten per minuut opgevoerd worden, tegen 12 dergelijke schoten met het geweer van 11 m.M.

5°. Het mindere gewicht der munitie bij de 6,5 m.M. geweren geeft het voordeel dat de soldaat 160 patronen van dit geweer zou kunnen medevoeren, tegen 100 van het thans in gebruik zijnde geweer. Om dezelfde reden kan de patroonvoorraad 5000 patronen van 6,5 m.M. meer bevatten dan van 11 m.M., zoodat per bataljon een grooter voorraad van 10 000 patronen kan worden medegevoerd.

Nu dus de uitstekende eigenschappen van het beproefde vuurwapen door het plaats gehad hebbende onderzoek zijn aangetoond, zou het inderdaad bedenkelijk moeten geacht worden, door het bestendigen van den bestaanden toestand de mogelijkheid in het leven te roepen dat onze troepen, grootendeels uit jeugdige miliciens, alzoo de landskinderen, bestaande, tegenover een vijand wierden gesteld, voorzien van vuurwapenen, welke de thans bij ons in gebruik zijnde zoo belangrijk in uitwerking overtreffen.

Het is daarom hoogst wenschelijk, ook ons leger zoo spoedig mogelijk, op het voorbeeld der ons omringende natiën, van vuurwapenen van verkleind kaliber te voorzien en wel van geweren en karabijnen van 6,5 m.M. stelsel Mannlicher; terwijl dan tevens de aankoop of aanmaak van de bij die wapenen behorende patroontassen en geweerriemen, alsmede van een eersten voorraad patronen, zoowel scherpe als losse, dient te geschieden.

Een voorraad van 400 scherpe en 40 losse patronen per ge-

weer of karabijn kan als minimum van eerste uitrusting of eerste aanschaffing worden aangemerkt, terwijl voorts maatregelen dienen genomen te worden om den verder noodigen voorraad te completeeren, het verbruik aan te vullen en om in tijd van oorlog het leger steeds van patronen te kunnen voorzien.

Vermits nu de samenstelling en aanmaak van de geweren, karabijnen en patronen geheel nieuwe werktuigen en andere inrichting der werkplaatsen eischt, zoodat de te Delft bestaande inrichtingen hierin niet kunnen voorzien, is het voorzeker thans het meest gewenschte tijdstip om deze binnen de Stelling van Amsterdam te doen overbrengen en daarin mede te begrijpen de overige werkplaatsen voor ernstvuurwerken, waardoor aan eene reeds lang erkende behoefte der defensie zal worden voldaan. Tevens wordt aldus reeds na enkele jaren afhankelijkheid in deze van het buitenland bij de voornoemde aanschaffingen zoo veel doenlijk voorkomen en ontstaat de mogelijkheid in de eigen werkplaatsen niet alleen de herstellingen te doen plaats hebben, maar, zoowel in tijd van vrede als in tijd van oorlog, door aanmaak van patronen en andere ernstvuurwerken, alsmede door samenstelling van geweren en karabijnen uit, in voorraad op te leggen, afzonderlijke deelen en verwisselstukken in de aanvullingen te voorzien.

De kosten van de hierboven gemelde voorzieningen kunnen als volgt worden geraamd:

De aantallen geweer- en karabijn dragenden zijn volgens de tegenwoordige organisatie als volgt te stellen:

geweerdragenden:		
bij het leger p. m.	57 000	
bij de schutterij p. m.	50 000	
	p. m. —————	107 000
karabijn dragenden:		
bij het leger p. m.		5 000
	Totaal p. m.	112 000

Voor de 112 000 geweren en karabijnen is voorts te rekenen, met inbegrip van eenigen voorraad, op 116 000 stellen patroontassen, geweerriemen en karabijnriemen.

Boven het getal van p. m. 112 000 geweren en karabijnen dient eene reserve beschikbaar te zijn, welke, als minimum, op 25 pct behoort te worden gesteld.

Mitsdien zijn in het geheel benodigd $112\ 000 + 28\ 000 = 140\ 000$ geweren en karabijnen, een eerste voorraad van 400 scherpe en 40 losse patronen per geweer of karabijn voor de dadelijke behoefte van het leger en 116 000 stellen patroontassen en geweerriemen.

Het totale bedrag der kosten, veroorzaakt zoowel hierdoor als door de oprichting der werkplaatsen binnen de Stelling van Amsterdam (voor zoover laatstbedoelde kosten voor rekening van het Departement van Oorlog komen), moet als volgt worden begroot:

133 600 geweren met toebehooren, ad f 37,50 f	5 010 000
6 400 karabijnen met toebehooren, ad f 35	224 000
62 000 × 40 = 24 800 000 scherpe patronen, ad f 65,25 per mille	1 618 200
62 000 × 40 = 2 480 000 losse patronen, ad f 52,75 per mille.	130 820
116 000 stel patroontassen en geweer- of karabijnriemen, ad f 6 per stel	696 000
Oprichting van eene patroonfabriek, werkplaatsen voor draagbare wapenen en voor ernstvuurwerken binnen de Stelling van Amsterdam	1 000 000
Aanschaffing van werktuigen, maten en gereedschappen voor het samenstellen van geweren, karabijnen en patronen	250 000
Kosten van keuring, reis- en verblijfkosten, toelagen aan officieren en wapencontroleurs, alsmede jaarwedden en daggelden voor tijdelijk personeel.	40 980
	f 8 970 000

of in rond cijfer f 9 000 000

Intusschen is het niet noodig, al dadelijk deze geheele som te besteden, doch kan geleidelijk tot aankoop en aanbouw worden overgegaan. De hoofdzaak is, dat binnen zoo kort mogelijke tijd de nieuwe wapenen kunnen worden uitgereikt aan een gedeelte van het leger, namelijk de infanterie, de cavalerie, de pontonniers, de torpedisten en de genietroepen.

Daarna kan de verstrekking plaats hebben aan de vesting-artillerie en aan de schutterijen, terwijl ten slotte de noodige aanschaffingen kunnen geschieden voor de completeering van den voorraad.

Aanvankelijk ware dientengevolge te rekenen, met inbegrip van eenige reserve, op de voorziening in het noodige voor 52 000 geweer- en karabijndragenden van het leger en op het vestigen van de werkplaatsen binnen de *Stelling van Amsterdam*.

De kosten daarvan zijn te ramen als volgt:

47 000 geweren met toebehooren, ad f 37,50 . . . f	1 762 500
5 000 karabijnen met toebehooren, ad f 35 . . .	175 000
52 000 × 400 = 20 800 000 scherpe patronen, ad f 65,25 per mille.	1 357 200
52 000 × 40 = 2 080 000 losse patronen, ad f 52,75 per mille.	109 720
52 000 stel patroontasschen en geweer- of karabijn-riemen, ad f 6 per stel	312 000
Overige kosten als voren	1 290 980

Totaal . . . f 5 007 400

of in rond cijfer f 5 000 000.

Dit bedrag ware over twee jaren te verdeelen, en wel, zooals uit het ontwerp van wet blijkt, door verhooging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting over het jaar 1895 met f 2 427 800 en voorts door eens verhooging tot een bedrag van f 2 572 200 over het dienstjaar 1896.

De verdere aanschaffingen van wapenen en patronen zullen alsdan na 1896 geleidelijk zijn voort te zetten en over twee jaren zijn te verdeelen.

Voorts komt op den hierbij gevoegden toelichtenden staat eene uitgaaf voor tot aankoop van verwisselstukken. Het voornemen bestaat om daaruit gaandeweg geweren en karabijnen te doen samenstellen, welke dan in mindering van het totale aantal aan te schaffen wapenen zullen komen, eene handelwijze, welke onontbeerlijk wordt geacht voor de dadelijke vorming van de meester-geweermakers bij de korpsen.

Daar het voorts zeer wenschelijk is, om in stede van geheel gereed gemaakte patronen zooveel mogelijk de samenstellende deelen dier patronen aan te schaffen en het vullen en verder gereedmaken der patronen in eigen werkplaatsen te doen geschieden, waardoor de deugdelijkheid beter verzekerd is en bezuiniging verkregen wordt, is hierop bij den prijs der patronen gerekend.

Eindelijk is gerekend moeten worden op keuringskosten, waaronder vooral te verstaan is het schieten van schijfbeeldjes bij de keuring der wapenen aan de buitenlandsche werkplaatsen.

De Minister van Oorlog,
SCHNEIDER.